תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על מגילה מהדורא תנינא

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על מגילה מהדורא תנינא

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-מגילה-מהדורא-תנינא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 5
דף ד: 5
דף ה. 5
דף ו: 6
דף ז: 6
דף ח. 6
דף ח: 8
דף י. 9
דף י: 9
דף יא. 10
דף יא: 10
דף יב. 11
דף יב: 12
דף טז: 12
דף יז. 12
דף יח. 12
דף יט. 13
דף יט: 13
דף כו. 14
דף כח. 14
דף כט: 14
דף ל. 15

דף ב.

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה פי' המורה יום שני שלפני י"ד או יום חמישי הן ימי הכניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט ולקריאת התורה לפי שב"ד יושבין בעיירות בשני ובחמישי בתקנת עזרא והכפרים אינן בקיאים כל כך לקרוא וצריכין שיקראוה להם א' מבני העיר ולא הטריחום חכמים לחזור ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה ביום ופעמים בי"ב ופעמים בי"א ובשאלתות דרב אחאי בפרשת כי תשא במנין פוריא ראיתי כתוב ואסור לכפרים ולעיירות ולכרכים שאינן מוקפין חומה לקרוא מגיהל ולקרוא בספר תורה בויבא עמלק ולהכזכיר על הנסים במודים אלב יום ארבעה עשר לבדו וכרכין מוקפין חומה מיב"נ קורין בחמשה עשר בלבד אבל תענית אסתר בין כפרים בין עיירות בין כרכין מוקפין חומה כולן מתענין בי"ג באדר דאמר רב שמואל בר רב יצחק שלשה עשר זמן קהלה לכל היא שנאמר נקהלו היהודים בעריהם מאי קהלה יום תענית יום הכניסה שמתכנסין בו ישראל ויושבין בתענית ומבקשים רחמים וכשחל י"ג באדר להיות בשבת מקדימין ויושבין בתענית בחמישי בשבת שהוא אחד עשר באדר מ"ט משום שהיא אסור להתענות בערב שבת מפני הטורח. עוד כתב אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה כך פירשו חכמים יום הכניסה יום תענית הוא שהקהל מתכנסין בו ומתענין בו בי"ג באדר שכך כתיב נקהלו היהודים בעריהם בשלשה עשר לחדש אדר מיכן את למד ששלשה ימם לחודש אדר תענית ובארבעה עשר משתה ושמחה ויו"ט אלא שתיקנו חכמים לכפרים דבזמן שביהמ"ק קיימם היו קורין המגלה ביום הכניסה בזמן שהתענית חל בשבת היו מתענין בחמשיי שהוא י"א באדר וכפרים היו קוראין בו את המגלה מפני שמספיקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואניו נ"ל לפרש יום הכניסה יום התענית כדברי רב אחא מדתנן חל להיות בשני וגם בחמישי כפרים ועיירות קורין בו ביום ואי אמרת דיום הכניסה הוא יום התענית והלא כשחל י"ד בשני או בחמישי יום תענית הוא מאתמול ביום התענית ואמאי תנן דקורין בו ביום הא לך בפירוש שאין התנא קורא יום כניסה אלא שני וחמישי וכדפריש המורה ומש"V כשחל בשני או בחמישי דמכניסה לכניסה לא מקדימינן שהרי עתידים הם להתכנס ביום זה שהוא כניסה ומה צורך להקדים להם מכניסה שעברה ואי קשיא והא בפורים נמי איכא קריאת התורה בויבא עמלק ועתידים היו להתכנס בעבור קריאת התורה ולמה היו מקדימין להם מיום הכניסה תשובה עיקר הכניסה הוא בעבור שבתי דינים יושבין בעיירות והיו מתכנסין להיידין שם ולא בעבור הקריאה אי נמי אע"פ שנתלה הטעם בעבור קריאת התורה לא קשיא מידי דאמת ודאי שהיו עתידים להתכנס בעבור קריאת התורה וה"נ היו עתידים

להתכנס בעבור מקרא מגילה וחכמים עשו להם תקנה וקורין להם ביום הכניסה בשני או בחמישי המגילה וקריאת התורה כדי שלא יטרחו עוד לעלות בימי השבוע אבל מכניסה לכניסה כיון שכל ימות השנה רגילין להתכנס ביום הכניסה לא מקדמינן להו:

דף ב:

אלא כוליה לדרשא הא דאתא כדריב"ל כו' פירש ולהכי אתא מדינה ומדינה שיש חילוק ביניהם שיש מדינה שכוללת כפרים עמה דהיינו הסמוך ונראה ויש שאינה כוללת לא סמוך ולא נראה וכך יש לדרוש נמי בעיר ועיר שכפר הסמוך לו ונראה עמו הרי הוא כעי רואניו רשאי להקדים שהכל הם כעיר אחד:

מנצפך צופים אמרום כו' עד ועוד אמר רב חסדא ממין וסמכין שבלוחות בנס היו עומדים כתוב בספר הישר דלא גרסי' הכא מילתא דרב חסדא משום דמשמע הכא דמנצפ"ך הם אותיות אחרונות דהא רב חסדא על מה סתומה קאמר ובפ' הבונה משמע דמנצפ"ך הוו אותיות הראשונות דאמרי' התם אמר רב יהודא מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ומשמואל כו' ומקשה תלמודא מי דמי מם דשם גדול שם משמעון ומשמואל כו' ומקשה תלמודא מי דמי מה דשם סתום מם דשמעון פתיח ואמר רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר דתנאי ר' יהודא בן בתירא אומר טומאה בפני ונסכיהם בששי ונסכי' בשביעי כמשפטם הרי מם מיכן לניסוך המים מן התורה. ומפתוח ועשאו סתום כשר סתום ועשאו פתוח כשר כו' עיין בפ' הבונה במהדורא תנינא:

דף ד:

ויעבירנה ארבע אמות ברה"ר עיין בפ' לול וערבה במהדור' תליתאה:

דף ה.

אע"פ שאמרו מקדימין ואל מאחרין מותרין בהספד ובתענית ובמתנות לאביונים קשיא לי דהא אמרון לעיל דכפרים המקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהן של עניים נשואות למקרא מגילה וכא תני דפטורין מן המתנות וראיתי במקצת ספרים ואל היה כתוב בהן ומתנות לאביונים כ"א ובהספד ובתענית בלחוד ונ"ל דל"ג ליה:

דף ו:

מי שלבו נוקפו אומר אל תאחר במרעים פירש אל תאתר במרעים אין פירושו לשון מריבה וגירוי דלעולם מותר להתגרות ברשעים אלא אל תתחר לשון קנאה האי כמו ואיך תתחרה אם הסוסים ולמי שלבו נוקפו על שלות הרשעים ומפקפק לבו לעשות גם הוא כמעשיהם מזהיר הכתוב ואמור אל תתחר במרעים להיות כמעעים ואל תקנא בעושה עולה להיות כעושה עולה:

ושוין בהספד ובתענית שאסורין זה בזה פירש עיירות בי"ד וכרכים בט"ואבל לאסור שלשה בזה לא נאמר אלא באדר שקורין את המגלה:

דף ז:

קיימת בנו רבינו מתנות לאביונים פירש מפני שנראה לו מתנה מועטת כדרכי העניים: מתני' דלא כר' יהודא פירש הכא נקטינן דין תורה ומוקי לה דלא כר' יהודא ובפי בתרא דיום טוב נקיט איסור שבות ותני בה אין בין יום טוב לשבת ומוקמי לה כבית שמאי: חלוקין עליו חביריו על ר' חנניא בן גמליאל פירש דחביריו היו סבורין כל חייב כריתות בני מלקות נינהו כדתנן אלו הן הלוקין ומונה כל חייבי כריתות אלא שהיו סבורין דאף על גב דלקו לא יפטרו מידי כרת ונמצאו שלש חלוקות בדבר ר' חנאי סבר חייבי כריתות בני מלקות נינהו כלל:

דף ח.

והלא דין האו אם מטמא משכב ומושב לא יהא טעון ספירת שבעה ברוב ספרים כתוב ומה מצורע שאינו מטמא משכב ומושב טעון ספירת שבעה זב שמטמא משכב ומושב אינו דין שיהא טעון ספירת שבעה וה"נ אמרי' בפסחים בר"פ אלו זבחים בפסח ומה חומרי' דמצורע מזב שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהיסט אלמא מהכא מוכיח דמצורע אינו מטמא משכב ומושב ומסתייע נמי האי סברא ממאי דתנן בפ' בתרא דנגעים בא לו לגלח את המצורע העביר תער כל על בשרו וכבס בגדיו וטבל טהר מלטמא בביאה והרי האי מטמא בשרץ ואם איתא דמצורע עבדי משכב ומושב הו"ל למיתני טהר מלטמא בביאה ומלטמא משכב ומושב אלא לאו ש"מ אין מצורע מטמא משכב ומושב ובסיפרא תנאי בפסיק וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו יטהר וכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ואע"ג דלא הוי אלא מצורע מוסגר כל כן מצורע מוחלט והכי תני נמי גבי נתקין בטהרו

מתוך הסגר וכבס בגדיו מלטמא מכשב ומושב ובריש פרשת זאת תהיה תורת המצורע תנאי בסיפרא המורים ימי גמרו מימי ספור שבימי ספרו אינו מטמא משכב מושב ואינו מטמא בביאה ובימי גמרו מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה ולקמיה בטהרת מצורע תני וכבס המטהר את בגדיו מלטמא בגדים במשכב ומושב ואחר מלטמא במגע ולקמיה נמי בסמוך תני הין אם היקל בימי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה נקל בימי גמרו שהוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה ולקמן בפרשת זבין תנאי אשר ישב עליו הזב לא אבל המנוגעת הד"ה אם הזב שיאינו מטמא בביאה מטמא משכב ומושב אבל המנוגעת שהיא מטמא בביאה אינו דין שהטמא משכב ומושב ת"ל הזב לא אבל המנוגעת וטעמא אבל המנוגעת משום דלאו בת משכב ומושב היא כדאמרי' בריש פרק דם הנדה אבל מצורע עצמו לא ממעט דלא ליעבד משכב ומושב ולקמייה תני נמי הזב לא המת כו' עד ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו שכיבה וישיבה מטמא משכב ומושב אין זב שמת מטמא במשכב ומושב ושאמרו הזב מטמא במשא עד שימוק הבשר מדברי סופרים ובפ' בתרא דנדה תנן הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר נכרי שמת טהרו מלטמא במשא ואמרי' בגמ' מאי במשא אילימא במשא ממש אטו מת מי לא מטמא במשא אלא מאי במשא באבן מסמא ושאר מתים אינן מטמאין באבן מסמא ומ"ט אמר רבא גזירה שמא והעלפא מנא אמר ר"ש מפני מה אמרו נכרי שמת טהר מלטמא במשא לפי שטומאתו מחיים אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים אלמא כל הני דתנן במתני' הייא טומאתן מחיים מן התורה וקא מני מצורע בהדייהו ש"מ מצורע מטמא משכב ומושב ובריש סיפרי נמי תניא כל שהזב מטמא מצורע מטמא חמור ממנו מצורע שמטמא בביעור ובפרשת נזיר תני או כשם שאין ימי חלוטו עולין לו מן המנין כך ימי הסגרו לא יעלו לו מן המנין והדין נותן הואיל וימי חליטו מטמא משכב ומושב וימי הסגירו ממטמא מי"מ אם למדתי לימי חלוטו שאין עולין לו מן המנין אף ימי הסגירו לא יעלו לו מן המנין כו' ומייתי לה בנזיר בפ' כהן גדול ונזיר הרי מכל הני מוכח דמצורע מטמא משכב ומושב לא מבעיא בימי החליטו אלא אפילו בימי הסגירו ונ"ל לומר דמאי דנתן בפ' בתרא דנגעים טהר מלטמא בביאה ה"ה נמי מלטמא משכב ומושב לא כתיבא בהדיא גבי מצורע ולא אתיא אלא בק"ו מביאה ומהזב שיאנו מטמא בביאה מטמא משכב ומושב מצורע שמטמא בביאה לא כ"ש והילכך כיון שטהר מלטמא בביאה ממי לא טהר מלטמא משכב ומושב ומאי דאמרי' הכא ומה מצורע שאינו עושה משב ומושב כו' ממצורע בימי ספרו קא יליף דלא עבדי משכב ומושב וטעין ספירה וכ"ש זב בעל

שתי ראיות דעביד משככב ומושב שיהא טעון ספירת שבעה ומאי דאמרי' אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב משא"כ במצורע אע"ג דבמצורע מוחלט קא מייר דבעי שילוח חוץ לג' מחנות דהכי אמרי' התם מה ת"ל מצורע ליתן לו מחנה שלישית נראה לי דהכי בעי' לפרושי אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב אלא בימי חלוטו אבל בימי ספרו אינו עושה משכב ומושב כדכתבי' לעיל ולעולם בימי חלוטו ובימי הסגירו עושה משכב ומושב וטהר מפריעה ומפרימה דמעיקר' פירש המורה מדלא כתיב ויטהר לישנא דמעיקרא היא וה"ק וכבר קודם טבילה זו היא טהרו ממקצת טומאה של חומר מצורע:

דף ח:

א"ל אלא מעתה גבי זב כו' עד אלא טהור השתא כו' עד ה"נ טהור השתא ופירש המורה אלא ע"כ טהור מיכן ולהבא ולאו מעיקרא וקשיא לי בההאי פירושא טובא חדא מאי האי דדיקיק מעיקרא דמדקאמר וטהר ואל אמר ויטהר אלמא לישנא דמעיקרא היא והרי בכל התורה כולה לא כתיב ויטהר אלא וטהר ומשתמע להבא ובא השמש וטהר ורחץ במים וכפר עליה הכהן וטהרה הכל הני לא מישתמעי מעיקרא אלא להבא והם ה"נ הא ויתי כי מסתייע מוטהר הזב דהוא מכין ולהבא ולא מעיקרא אמאי אידחיק לפרושי ואע"ג דהדר חזא לא מטמא למפרע לימא הכי דלהבא משמע דכיון דרחץ הוא טהרו מיכן ואילך דדוקא אם לא חזר וראה בו ביום אבל אם חזר בו ביום סותר הכל ומי דוחקו לומר ואע"ג דהדר חזא אינו סותר גבי כלי חרס בהיסט מש"ה נ"ל לפרש דהאי דדייק מעיקרא על וטהר מפרימה ופריעה דמעיקרא לאו משום דה"ל למיכתב דטהר דהא כל וטהר דאורייתא להבא משמע אלא הכי קא דייק ימים נגע כעומד בשני שבועות אינו טהור לגמרי שאם יחזור ויפשה איגלאי מילתא שהיה טמא וכיטמאו כל הטרות שנגע בהן למפרע כדכתיב ואם פשה תפשה המספחת וגר ואם פשה אין זה נגע חרש שהרי לא נסתלק הנגע הראשון אלא הוא הנגע הראשון פשה ואיגלאי מילתא שלא היה טהור בעומדת שני שבועות ולעולם כל זמן שהנגע עומד בעיניו אינו טהור לגמרי עד שיסתלק וילך לו או שיכהא מראיתו למטה מקרום ביצה אבל כל זמן שעומד בעינו טהרתו מסופקת היא שמא קודם שיסתלק הנגע יפשה ויטמא למפרע או שמא לא יפשה לעולם והוא טהור וכיון שאינו טהור לגמרי היאך כתב הכתוב וטהר כל היכא דכתיב וטהר לגמרי משמע שיאנו חוזר לטומאה וזה כיון שפעמים שחוזר לטומאה אם יפשה אל יכתיב בו וטהר אלמא בעל כרחין האי וטהרו לאו להביא קאי משום דלא איפשר אלא אמעיקרא קאי ולטהרו ממקצא מצורע אומר המצורע ומאי נינהו פריעה ופרימה

ואקשי' ליה לרבא מיום דכתיב ביה ביה וטהר והרי הזב נמי אם חזר וראה ביום השביעי אחר טבילתו סותר את הכל וכל הטהרות שנגע למפרע טמאות ודומה הזב למצורע וא"כ אין לפרש האי וטהר לגמרי וא"כ נימא דמעיקרא קאמר שבא להקל מחומר טומאת הזב וזה לא יתכן שהרי אף בעל שתי ראיות היא טמא כחומר בעל ג' ראיות אלא בע"כ אם תרצה לתרץ האי וטהר דזב לא מעיקר' קאמר אלא להבא ומאי דקשיא דהא אינו טהור לגמרי להבא שהרי אם יראה סותר ואין ראוי לומר וטהר על דבר שאינו טהור לגמרי העניד על כלי חרס בהיסט שאף אם יראה ויחזור אע"פ שניטמאו כל טהרותיו למפרע וכל משכב ומושב דעבד בין טבילה לראיה כלי חרס שהיסט בין טבילה לראייה הוי טהרו לגמרי ולהכי אהני האי וטהר דמשמע לגמרי ולאו אמעיקרא קאי והה"נ האי וטהר דמצורע לעולם להבא משמע ובא לטהרו לגמרי מטומאת ביאה שאם נכנס לבית בין טביהל לראיית פסיון כל כלי הבית הם טהורים ואע"פ שהפסיון מחזירו לכל טומאה למפרע לענין ביאה לא החזירו ולהכי כתב וטהר ולא למימר דטהור מעיקר':

דף י.

לאו מכלל דר' אליעזר סבר לא קדשה לעתיד לבא ומש"ה צריכין קלעים לתמידין ומוספין הצריכין במה גדולה ונדרים ונדבות קריבין בכל מקום טפני שהותרו הבמות כר' יצחק:

דף י:

מקום ארון אינו הן המנין שנאמר ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רחב פירש מדכתיב בקרא ועשרים אמה קומתו וקומתו היה ל' אמה ומה אני מקיים עשרים אמה קומתו מראש הכרובים ולמעלה שכרובים שעשה שלמה היה גובהן י' אמות והקיש הכתוב אורך ורוחב לקומה מה קומה לא היה מעכב באותן עשרים אמה אף עשרים אמה דאורך ורוחב לא היה כאן שוב עיכוב שמקום ארון אינו מן המדה:
שם זה כתב ושאר זו לשון כנין זה מלכות ונכד זה ושתי פירש כל אלו הגדולות אכרות מהם כשאמסרם ביד מלכי פרס ומדי שכשאומה עומדת בגדולה הכל קופצים ללמוד כתבה ולשונה שכשילכו שם יתכבדו מפני שיודעים כתבה ולשונה אבל כשתשפל האומה אין מי שסופן כתבה ולשונה וגם מטבעה יפסל:

דף יא.

שהעמדתי להן חנניא מישאל ועזרה פירש שהיו ממונים על כל מדינת בבל ומתוך כך לא היו רשאים הבבליים להרע לישראל:

דף יא:

אמר רבא שנים מקוטעות היו פירש אותן שבעים שנה שמנה בלשצר למלכות בבל ושמואל בשתים שנה שלו טעה כי היו שם כ' שנים מקוטות שמת המלך באותה שנה קם בנו ומלך באותה השנה ומנו אותה למלך שעבר ולמלך שעומד ואינו כן שאם תמנה אותם למלך שעבר אל תמנה אותה למלך העומד ויש לומר שבשנה שמת נבודדנצר קם אויל מרודך ומנה אותה למ"ה שנים דנבוכדנצר ולכ"ג שנים דאויל מרודך וכן נמי בשעה שמת אויל מודך מלך בלשאצר ומנו אותהב לכ"ג שנה דאויל מרודך ולב' שנים דבלשאצר ואינו כן שאם תמנה אותה לבלשאצר אל תמנה אותה לאויל מרודך הרי שתי שנים טעה ולא הושלמו שבעים למלכות בבל אם האחת של בלשאצר שמלך לאח"כ ועם האחר שמלך דריוש מראה ואח"כ בא כורש והיתה הפקידה ותנ"ה בסדר עולם ועוד שנה אחרת לבבל ועמד דריוש והשלימה שאע"פ שמלך בלשאצר שנה אחת אחרי חשבונו עדיין חסרים השבעים למלכות בבל שנה אחת ועמד דריוש והשלימה הנה מוכיח בפירוש שהשתים שנים מקוטעות הן לחשבון השבעים שכלו קודם שמלך כורש שהרשה אותם לעלות אבל המורה פירשה שאחת מן השתים נבלעה בן דריוש לכורש שמנינו להם ה' שנים לא תמצא להם אלא ד' כו' וגם בשנות בלשאצר ואויל מרודך נבלעה שנים וכנגדם שתהא הבנין ב' שנים של דריוש אחרון ואניו נ"ל פסרונו כלל שהרי אני רואה שהשבעים אינם כלים לא עם האחת שמלך דריוש הראשון ובלשאצר היה מונה אותם בשתים שלו הרי שתי שנים הוספנו קודם שבא כורש ובריתא בסדר עולם נמי הכי קתני ועוד שנה אחרת לבבל ועמד דריוש והשלימה אלמא שתי שנים טעה בלשאצר בשנים שלו שהי משלימים בשנת שתים שלו ולא הושלמו אל אבסוף אחת של דריוש הרי שיש טעות שתי שנים בשבעים שנה והמורה חוזר ומפרש בההאי תנ"ה ועוד שנה אחרת לבבל מיום שכיבש יהייקים וזה לא יתכן דמי מונה לכיביש אין מונין אלא למלכות בבל מיד היתה הפקידה ולחרבות ירושלים שהיתה עיקר הגאולה שהורשו לבנות ביהמ"ק ומה לנו למנות לכיבוש יהייקים כלל וחמש דריוש וכורש קיימים הם שהרי תריסר אנו מוסיפים לגלות בבל שיביאו תשע עשרה למלכות בבל ויבא הבנין בשנת שתים לדריוש וככן הוא שאחר האחת של דריוש הראשון שהשלים השבעים תשע עשרה ובא הבנין בשתים

לדריוש האחרון כיצד ארבע דכורש וארביסר דאחשורוש הרי י"ח ואדריוש הרי י"ט ואחר שהשלימו הי"ט בשנה הראשונה שלא נבנה הבית בשנת שתים שלו ומה שמביא המורה ברייתא מסדר עולם שכורש מלך ג' שנים מקוטעות לא נהירא לי שהרי בחשבינו יבוא שמלך י' שנים שלימות ואחר דריוש לקיימו הרי ה' שנים כדאמרן בהילכתין וחמש דריוש וכורש:

דף יב.

אף דניאל טעה בההיא חושבנא דכתיב בשנה אחת למלכו אני דניאל בינותי בספרים כו' פירש הכי כתיבי קראי בשנה אחת לדריוש בו ח"ש לאחשורוש מזרע מדי אשר הומלך על מלעות כשדים בשנה אחת למלכי אני דניאל בינותי בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות חורבות ירושלים שבעים שנה אלמא מדכתיב למלאות לחורבות ירושלים מנינן וכשהבין בספרים בסוף שבעים לחרבות ירושלים הוה וא"כ האי דריוש בן אחשורוש המדי לא דריוש הראשון היה שבשנה הראשונה שלי הם כלים שבעים למלכות בבל והיאך כותב לחרבות ירושלים שאין תשע עשרה שנה לאח"כ אל אנ"ל דהאי דריוש דריוש האחרון היא בן אחשורוש שהיה בימי אסתר ואי סבר דניאל ששלמו כבר שבעים לחרבות ירושלים וטעה באותן שתי שנים והיה משלים שבעים למלכות בבל בשתים שנים לבלשצר היסף עלין התשע עשרה עד החורבן וכלים בסוף מלכות אחשורוש כיצד אחת דבלשצר וחמש דדריוש הראשון וכורש הרי שש וי"ג דאחשורוש הרי י"ט ומן הי' לו לבית להיבנות בי"ד לאחשורוש וכשראה כי נשתהא עד שמלך אחשורוש בנו בשנה הראשונה של מלכות דריוש בנו שם בלבו להבין בחשבון ולא כלה החשבון אלא עם האחת של דריוש זה ובשנה שים שלו נבנה הבית ואע"ג דכתיב בתר הכי בשנת של שלכורש מלך פרס יש לומר אין מוקדם ומאוחר בתורה שקודם היתה של כורש ואחרי כן זו של דריוש ואם ואם תרצה לפרש דהאי דריוש האי דריוש הראשון וטעה גם הוא שסבר למנות ללכות בבל ונזהר באותן השנים המקוטעות א"כ מה זה שכתיב לחרבות ירושלים שבעים שנה דאלמלא ידע דלחרבות ירושלים צריך למנות ולא למלכות בבל ועדיין היה צריך להשלים י"ט שנים ואמאי קאמר בינותי בספרים לפיכך נ"ל לומר דיודע היה דלחרבות ירושלים בעינן שבעים שנה אלא שמינה באותן שנים מקוטעות והאי דריוש תנינא הוא:

דף יב:

אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוס בעדי רבה בר רב הונא ורבב"ח אמר ריב"ל אביו מבנימין ואמו מיהודא כך כתוב במקצת ספרים וכך נ"ל לפרש רב נחמן אמר מרדכי היה מוכתר בנימוס פירש בשמו היה בעדי כמו שמתפאר אדם בעדיו כך היה מתפאר בשמותיו דהאי קראי ליה ימיני ויהודי מבנימין קא אתי אלא על שם גדולתו היו קוריאן ליהודי לשון גדולה ורבה בר רב הונא ורבה בר בר חנא אמרי משמיה דריב"ל דלהרי קרי ליה ימיני דאביו היה מבנימין ואמור מיהודא:

דף טז:

כל השירות נכתבו כולן אחיח ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח קשי' לי דהא וידבר דוד נכתבה אריח ע"ג ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה כבני המן ומלכי כנען:
מלמד שצריכה שירטוט כאמירתה של תורה עיין מ"ש בה' מזוזה:

דף יז.

הקורא את המגלה למפרע לא יצא נ"ל דוקא במגלה כדילפי' מקרא אבל בתודה אם קראו אדם למפרע יצא וה"ה נמי על פה דוקא במגלה אבל בתורה אם קרא על פה יצא והכי תנן ביוא גבי כהן ובעשור של חומש הפקודים קורהו על פה ואע"ג דאמר' דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ הנ"מ לכתחלה ושמא יטעה אבל בדיעבד יצא אי נמי אם גירסם יפה והיו ישרים אצלו שרי ובמגילה אע"פ שישרים היו אצלו אסור כדר' מאיר דאמרי' לקמן שלא מגלה לקרא וכתבה על פה וקראה וגם בכל לשון נמי דוק' במגילה אבל בתורה בכל לשון יצא דהשתא בקריאת שמע שרי רבנן כל שכן בכל התורה ור' לא אסר אלא בק"ש דכתיב והיו אבל בכל התורה מודה ותנא דמתני' לא תנא לא יצא אלא במגלה משום דכתיב ככתבם אבל בתורה יצא:

דף יח.

רב ושמואל דאמרי תרווייהו בלע"ז יונית לכל כשר והקתני יונית ליונים לא ויונית לעברים ולעולמים לא אי נמי דאמר כרשב"ג רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו אלא יונית פי' אלמא רשב"ג הי הפוסל כל הלשונות ואל היה מתיר אל אהיוני שהיה עושה היוני כמו האשורית וכי היכי דאמר רבנן שלשון אשורית לכל כשר כדתנן הלועז ששמע אשורית יצא הה"כ ס"ל לרשב"ג ביוני מש"ה אמר' רב ושמואל לעז יונית לכל כשר ואשתכח

השתא דפליגי רשב"ג ורבנן בתרתי פליגי בשאר לשונות דרבנן מכשירי' בכל לשון איש איש ללשונו כדתנן אבל קורין אותה ללועזית בלעז וכדתנן גיפטית לגופטים ועברית לעברים יצא ורשב"ג מחמיר בכל הלשוני' ואמר דלא התירו לכתוב אל איונית בלחוד ולא בכל לשון וכיון שהמגילה פסולה בכל לשון אינה חשובה קראה כלל ופליגי נמי ביוני דרבנן עבדי ליוני כשאר כלשונות דדוקא יונית ליונים אבל יונית לעברים ולגפטים לא ורשב"ג סבר יונית לכל כשר הפי האשורית וכיון דרב ושמואל סברי דהלכה כרשב"ג ור' אבהו ר' יוחנן פסק בפירקין דלעיל הכלה כרשב"ג ליתא למתני' ומתנית' ואם קראה ללועזות בלעז לא יצא:

ונימא כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג ה"א הנ"מ בשאר ספרים דלא כתיב בהו ככתבם וכזמנם אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל פי' אע"נ דבפירקן דלעיל אמרון אלא לא קשיא כאן בספרים כאן במגילה ומגילה מ"ט דכתיב בית ככתבם וכלשונם ההוא דיחוק' בעלמא כדי לתרץ בריתא דקשאי לן אבל תירוץ הברייתא הוא כדאסיק התם רב אשי כי תנאי הרוא אשאר ספרים ור' יהודא היא ולעולם אי חילוק בין מגילה לשאר ספרים:

דף יט.

עד שתהא כתובה אשורית ומפרש בגמרא דכתיב ככתבם וכזמנם קשי' לי דהא תנן בריש אבל קורין אותה ללועזית בלעז ואלמא כשרה האי בכל לשון והכי תני אשורית בלחוד ונ"ל דטעות האי ול"ג ליה אלא ה"ג עד שתהא כתובה על הספר ובדיו וקאי אריש דתני היתה כתובה בסם בם קרא ועל הדפתרא ועל הנייר לא יצא עד שתהא כתובה על הספר למעוטי דפתרא ונייר בדיו למעוטי סם וסיקרא ואין לומר דלעולם בכל לשון כשירה והאי דתני אשורית לא על לשון אשורית קאמר אלא על גופי האותיות דאע"ג דכשרה ליכתב בכל לשון מ"מ גופי האותיות צריך שיהא אשורית דהא מנא ליה מכתבם ואי דריש כתבם ליבעי נמי לשון אשורית אלא ודאי לא דריש ככתבם וא"כ דבעינן אשורית מנא ליה:

דף יט:

חוץ מחרש שכל שדיברו בו חכמים הוא שאינו לא שומע ואל מדבר זה בעל כרחנו מתפרש שמדבר ואינו ומשע שהרי הוא קורא ואע"פ שהוא כפקח לכל דבריו כיון שאינו יכול להשמיע לאזנו מה שמוציא מפיו פלייגי בי' תנאי אי חשיא קריאתו קריא הלהוציא

רבים ידי חובתן ושלש חלוקות בדבר גבי ק"ש פליגי ר' יהודא ור' יוסי דר' יהודא בר הקורא אם שמע ואל השמיע לאזנו יצא ור' יוסי סבר לא יצא ודוקא בדיעבד מכשיר ר' יהוד' אבל לכתחלה לא ואם קראו יצא אבל לעצמו יקראנה הוא שאם יקראו לו אחרים לכתחלה הרי אינו לא שומע ולא מבין ור' מאיר הי' סובר אינו צריך שישמיע לאזנו ומכשיר אפילו לכתחלה ומאי דתני אחרש המדבר ואינו שומע קודם לכתחלה אתיא כר' מאיר ומכשיר ר"מ לחרש לקור אלכתחלה ולהוציא רבים ידי חובתן:

דף כו.

הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות נראה לי דל"ג מעמדות ודוקא בתעניות שניות הן יוצאין לרחובה של עיר כדתנן בתעניות אבל העמדות לא היו מתקבצין אלא בבתי כנסיות ומשום דבכל דוכתא אמרי' תעניות ומעמדות אנס שיטפא כתבה נמי הכא: אמר רבא ל"ש אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר ובלא מעמד העיר וא"כ אמאי אצריכנא רב אשי לרבינא למזבניה להההיא תילא בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר ולמיזרעיה אבל יוציא הדמים לחולין ולא יצטרך לכל זה ומשום הכי נ"ל כפתרון המפרש דאמילתא דר' שמואל בר נחמני קאמר אבל של כרכים לא מצי מזבני ליה ואמר רבא אשם מכרוהו ז' טובי העיא במעמד אנשי העיר מכור הוא ויצא מקדושתו שכמו שכולם בנו אותו כך הסכימו כולם למוכרו וההיא תילא דרבינ' כנסת דכרכים היא דלא מזדבן אלא בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר ולישנא דספרים מוכיח כפתרון זה שבכל הספרים כתוב אפילו למישתי ביה שיכרא דמשמע שמוציאן הכנסת מקדושתו מפני שמכרן מכר ואפי' למשתי ביה שיכרא אבל אם לא היה בזי מ"ה אין מכרן מכר ובקדושתיה קאי אבל המורה גריס למישתי בהן שיכרא בדמים:

דף כח.

ועוד אמר רב יהוד הכו' עמ"ש בע"ב דעירובן במה"ק:

דף כט:

והילכתא אין משגיחין בחנוכה אע"ג דקיי"ל דכל רבה ורב יוסף הלכה כרבה בר מכירה קנין ומחצה איצטריך הכא לימיפסק כרבה משום דפליגי נמי אמוראי אחריני בההיא מילת' א"נ י"ל דרבא פליגי עלויה ולא רבה וה"נ מסתברא דהא רבה הוה ראש ישיבה בימי רב יוסף ולא הוה מדכר תלמודא רב יוסף מיקמי רבה וראיתי שחלקו רבני צרפת

הקדמונים בר"ח טבת שחל להיות בשבת במה מפטירין אם בהפטרת ר"ח אם בהפטרת חנוכה ואמרו שמפטירין בדר"ח מכח זה הפסק שאין משגיחין בחנוכה ותדיר ושאינו תדיר קודם ואינו נ"ל דדוקא היכי אמרי הכי גבי קריאה ששתי הקריאות אנו חייבין לקחת דר"ח וחנוכה והילכך ר"ח עיקר דהוא תדיר ואין משגיחין בחנוכה אבל ההפטרות אין אומרים שתי ההפטרות אלא אחת כדאמרי' לסדר הפטרות היא חוזר דאלמא מפסיקין ההפטרה של סדר הפרשה ומפטירין באלה ד' פרשיות וה"נ הפטרת חדא בעינין למימר ואין לומר כאן תדיר קודם ואדרבה בהפטרות מניחין התדיר ומפטירין מעין המאורע באלה ד' פרשיות ובר"ח וחנוכה שחלו להיות בשבת אנו מניחין התדיר ה"נ מניחין ר"ח תדיר ומפטירין בחנוכה ועוד לעולם המפטיר קורא מה שקרא השביעי ואנה קרא השביעי בחנוכה והא חמשה קרו בפרשה והששי בר"ח והשביעי בחנוכה וכיון שקורא המפטיר בחנוכה מפטיר בחנוכה דלועלם ההפטרה דומה לקריאת המפטיר:

איתמר חל להיות בואתה תצוה כו' אין לפרש על ר"ח אדר קאמר חדא דא"כ לא הוה אמר קרו שיתא מואתה תצוה ועד כי תשא אלא חמשה וחד מכי תשא ועד ועשית ועוד דאם כן לא הוה אמר אביי דאמרי אוקמוי היא דקא מוקמי התם דהא מפסיק דראש חודש ואם היתה הפרשה מסיימת עד שם החמישי הו"ל לסיימה א"ו על שבת ראשונה קאמר וכגון שחל ר"ח להיות באמצע שבת שמקדימין לשעבר משבת שבסוף חודש שבט וקשיא לי היאך יתכן שנקרא ואתה תצוה בשבט והרי מבראשית ועד ואתה תצוה הן עשרים פרשיות עם ואתה תצוה ופרשת בראשית אנו קוראים בשבת שבסוף תשרי נשארו י"ט פרשיות לארבע חדשים מרחשוון כסלו טבת והיאך נוכל לקרא י"ט פרשיות בד' חדשים וכ"ש לא תחל בני בכי תשא ואם היתה שנה מעוברת הם ה' חדשים ולכל הפחות צריכין עשרים פרשיות בלא פרשת בראשית והאיך תבוא ראשונה בואתה תצוה:

דף ל.

אמר ר"ש בן אלעזר אימתי אני אומר אין מסרגין בזמן שחל ר"ח אדר בע"ש פי' דכי היכי דאם חל בשבת אין מקדימין ואין מסרגין הם ה"נ אם חל בע"ש אין מקדימין ואין מסרגין אבל אם חל להיות בתוך השבת מקדים וקורא בשבת שעברה אע"פ שהיא שבט דכיון שמקדים לשעבר מסרגין כך נ"ל שאין סירוג לרשב"א כשחל ר"ח אדר להיות בשבת ומש"ה מפליג בין ערב שבת לתוך השבת ואל מפליג בין ערב שבת לשבת וא"כ ס"ל לרשב"א כשמואל בחדא כשחל בע"ש ואין מסרגין ופלגי עליה בחדא דהיכא דחל בשבת נמי ס"ל לרשב"א דאין מסרגין ושמואל אמר' לקמן בהלכתין דאין מסרגין:

אא"ב לסדר פרשיות האי חוזר היינו דאיכא פרשת בחול פירש האי פרשיות דסיפא לא דמי לסדר פרשיות דרישא למאן דמפרש רישא לסדר פרשיות דסדר פרשיות דסיפא הוו מעשרה פסוקין שקורין בשני ובחמישי ובשבת ובמנחה וה"פ לכל מפסיקין פרשת הייום שקורין ממנה י' פסוקים בשני ובחמישי לראשי חדשים ולחנוכה ולפורים שאם חלו בשני ובחמישי אין קורין השלשה בפשרת היום כמו שקורין בכל שני וחמישי אלא מפסיקין פרשת היום וקרו בפרשת צו ובתעניות קורין ג' ברכות וקללות ובמעמדות קורין ג' במעשה בראשית וביום הכיפורים דקתני לאו על קריאת שחרית קאמר למימרא דמפסיקין פרשת היום וקורין באחרי מות דא"כ מאי אריא יוה"כ אפילו כל המועדות נמי מפסיקין שחרית פרשת היום וקוריאן בסדר המועדות אלא לא נקט יוה"כ אלא בעבור קריאת המנחה שכמו שמפסיקין שחרית פרשת היום וקורין אחרי מות כך במנחה נמי מפסיקין פרשת היום וקורין במשעה ארץ כנען מה שאין כן בשאר המועדות שכשחל יו"ט להיות בשבת שחרית דוקא מפסיקין פ' היום וקורין בפרשת אותו יום טוב אבל במנחה כהן ולוי וישראל קורין בפרשת היום י' פסוקין מפני שאין קורין במנחה בי"ט שחל להיות בחול אבל יוה"כ שאם חל להיות בתוך השבת קורין במנחה בפרשת עריות כך אם חל נמי להיות בשבת קורין במנחה בפרשת עריות כך אם חל נמי להיות בשבת קורין במנחה בפרשת עריות ומפסיקין פרשת היום:

סליקו